

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

เรื่อง "วิเคราะห์ลักษณะของประชาธิปไตยในพุทธศาสนา" นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการศึกษาปรัชญาชั้นมหาวิทยาลัย ก่อนที่จะเริ่มประเด็นเนื้อหาสำคัญของมโนคติเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ กฎธรรมชาติ และ "คา" ของความเป็นคนตามหลักปรัชญาประชาธิปไตย ผู้เขียนใคร่เสนอเกี่ยวกับความเป็นมาของปรัชญาประชาธิปไตย และ นิยามของคำว่า "ประชาธิปไตย" แต่พอสรุปเพื่อเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจก่อนที่จะได้วิเคราะห์วิจารณ์ เซึ่งเปรียบเทียบกับหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาอันเป็นจุดหมายของงานวิจัยขั้นต่อไป

ปรัชญาประชาธิปไตยเป็นแนวการปกครองที่เริ่มมีมาแต่สมัยกรีก - เอเธนส์-แต่ในกรีกนั้นเป็นการปกครองแบบโดยตรง คือ ทุกคนในรัฐมีบทบาทรวมโดยตรงในการบริหารประเทศ ในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ที่ทำได้ เช่น เพราะขนาดพื้นที่และจำนวนประชากรไม่กว้างขวางมากมายเกินไป ทว่าปรัชญาประชาธิปไตยแบบใหม่นั้นเริ่มมีจริงจังประมาณ 200 กว่าปีมานี้เอง คือหลังจากในศตวรรษที่ 18 ที่เกิดการปฏิวัติในอเมริกาและฝรั่งเศส ก่อให้เกิดความคิดที่จะนำเอารูปแบบของประชาธิปไตยมาเป็นแบบของการปกครองของชาติที่จะเกิดขึ้นใหม่ ประกอบกับบรรดานักคิดทั้งหลาย เช่น จอห์น ล็อก (John Locke) มิลล์ (Mill) คือพวกลัทธิประโยชน์นิยมทั้งหลาย (Utilitarianism) ได้เกิดขึ้นและเป็นพวกที่ทำให้ความคิดของปรัชญาประชาธิปไตย ได้เป็นที่แพร่หลายแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับกันของบรรดานักรัฐศาสตร์บางกลุ่มว่า ปรัชญาประชาธิปไตยเป็นรูปการปกครอง หรือเป็นวิธีจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนที่สุด หรือที่สุดเท่าที่จะทำได้

อนึ่ง ในประเทศไทยเราเริ่มมีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาแต่ในปี พุทธศักราช 2475 และหลังจากนั้นมาจนปัจจุบัน เราก็คือการปกครองแบบนั้นมาโดยตลอด ในปัจจุบันประเทศไทยเริ่มประสบกับปัญหาทางด้านการเมืองกันมากขึ้น ประชาชนมีความตื่นตัวเพิ่มขึ้น ในทางการเมือง มโนคติประชาธิปไตยเป็นที่กล่าวถึงและเรียกร้องกันโดยทั่วไป ประกอบกับประเทศไทยเราเป็นประเทศของพุทธศาสนา ประชาชนคนไทยมีความผูกพันและได้รับอิทธิพลจาก

ศาสนาไม่ว่าโดยทางตรง หรือ ทางอ้อมมาช้านาน และปัจจุบันศาสนาก็ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับ การเมืองในแง่ที่ได้รับการกลาวหาว่า เป็นอุปสรรคต่อการเมืองสมัยใหม่ เช่น ประชาธิปไตย ดังนั้น ผู้เขียนจึงใคร่จะวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทั้งสองนี้ว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ ประการใด

ในประเด็นเกี่ยวกับนิยามของคำว่าประชาธิปไตย "ประชาธิปไตย" หรือ 'Democracy' นี้ เป็นคำที่มาจากรากศัพท์ภาษากรีกสองคำ คือ "Demos" หมายถึง "ประชาชน" กับ "kratos" หมายถึง "อำนาจ" ดังนั้นเมื่อรวมกันจึงเป็น "อำนาจของประชาชน" หรือ "ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ" หลักการขั้นมูลฐานของปรัชญาประชาธิปไตย คือ การยอมรับนับถือความสำคัญ และความศักดิ์สิทธิ์ของความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาค และเสรีภาพในการดำเนินชีวิต

ประชาธิปไตยยึดหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) หลักเสรีภาพ
- 2) หลักเสมอภาค
- 3) หลักภราดรภาพ

หลักเสรีภาพ การใช้เสรีภาพของบุคคลซึ่งเน้นการพัฒนาจิตใจ เชิงบวกตามกฎหมาย-ชาติของนักปรัชญาชาวอังกฤษบางท่าน เช่น จอห์น ล็อก (John Locke) ต้องไม่กระทบกระเทือนเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือกระทบต่อศีลธรรมอันดีงามของสังคมนั้น ๆ การใช้ต้องมีขอบเขตภายใต้กฎหมาย ถ้าทุกคนเคารพกฎหมาย สังคมก็จะสุขสงบ

เมื่อประชาธิปไตยยึดหลักเสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ ฉะนั้นการที่ประเทศใดจะเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนเป็นหลัก เพราะเป็นการปกครองโดยกฎหมาย หลักเกณฑ์ ประชาชนต้องมีระเบียบวินัย ดังนั้น การอบรมประชาธิปไตยของกระทำต่อเนื่องกันจากบุคคลไปสู่ครอบครัว จากครอบครัวไปสู่สังคมซึ่งจะแผ่ขยายไปถึงประเทศและโลกจึงจะก่อให้เกิดสันติสุขแก่มนุษยชาติ ตามหลักการของประชาธิปไตย (จากบุคคล → ครอบครัว → สังคม → ประเทศ → โลก)

อนึ่ง ปรัชญาประชาธิปไตยต้องแบ่งไว้ซึ่งมโนคติ 3 ประการ คือ เสรีภาพ ออดทน (toleration) และปกครองตนเอง (self - government) ทักษะการเมืองแบบประชาธิปไตยอาจกลาวได้ว่าเป็นทักษะหนึ่งที่มีแนวคิดเป็นศูนย์กลางไปกับทักษะทางปรัชญาที่เรียกว่า "พวก

สัมพัทธนิยม" (relativism) ซึ่งปฏิเสธคุณค่า และความรูที่เป็นแบบสมบูรณ์ (absolute) เป็นทัศนะที่ตีความออกนอกกัน ออกกัน เป็นทัศนะที่ถือในความเป็นอิสระของความคิด คำพูด และปกป้องคุ้มครองสิทธิของชนกลุ่มน้อย และทัศนะความคิดเห็นที่ตรงกันข้ามของตัว เพราะถือว่าเสียงข้างน้อยในวันนี้อาจกลายเป็นเสียงข้างมากในวันหน้า ดังนั้น วิถีชีวิต แบบประชาธิปไตย ไค่แก การมีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิจาร์ญาณ อาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันก่อนที่จะมีการตัดสินใจ รู้จักประนีประนอมมีใช้ใช้แตกกำลัง มีขันติธรรม ออกนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตัว เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ต้องการการศึกษาอบรมเป็นสิ่งสำคัญ วิถีชีวิตของคนในสังคมทุกระดับที่มีลักษณะแบบประชาธิปไตยนี้จะช่วยส่งเสริมเกื้อหนุนระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การที่ผู้เขียนเลือกทำวิจัยในหัวข้อนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคำว่า "ประชาธิปไตย" นี้ เป็นสิ่งที่กล่าวขวัญถึงกันมากขึ้นในปัจจุบัน ดูเป็นสิ่งที่คนพูดถึงปากของคนทั่วไปในสมัยของเรา และดูเหมือนจะเป็นการล้าสมัยถ้าใครไม่กล่าวถึง เป็นทัศนะที่คนรุ่นใหม่จะรู้สึกเสมือนกับเป็นพระเจ้า

ซึ่งแน่นอนเราจะพิจารณาเห็นได้ในงานวิจัยบทหลัง ๆ ว่า พุทธศาสนามีครบหมัด มีขันติธรรมทางศาสนาไม่ก่อกันศาสนาอื่น ๆ มีใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น ยอมรับผู้อื่นที่เคียดแค้นได้ เช่น ในวันปวารณา ไม่นิยมให้ใช้กำลังในการตัดสินปัญหา เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับในความเสมอภาค เช่น ในพิธีสังฆทาน ที่ใหญ่ของทุกอย่างเป็นกลางสำหรับสงฆ์ทุกรูปเท่ากัน หรือ ในการที่พระพุทธรูปองค์หนึ่งองค์ใด พระองค์หนึ่งองค์ใด ให้สงฆ์ทั้งหลายกล่าวตักเตือนในความผิดของพระองค์ใด เพราะฉะนั้นแก่นของการทำตัวเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี "เท่ากับ" เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย

จะช่วยบันดาลทุกทุกอย่าง จึงทำให้พยายามที่จะไขว่คว้า เรียกร่อง ให้ได้มากด้วยวิถีทางต่าง ๆ
อันทำให้กลายเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งของสังคมและประเทศชาติ ทั้งเรากางพากันตนเตนว่า
ประชาธิปไตยเป็นสิ่งแปลกใหม่ เป็นทัศนะที่หน้ามาจากตะวันตก หรือคิดว่าเป็นสิ่งที่คนพบ มีเฉพาะ
ทางตะวันตกเท่านั้น ประกอบกับคำกล่าวที่ว่า "ศาสนาเป็นเสมือนยาเสพติดของมวลชน"

(Religion is the opium of the mass) รวมทั้งเสียดังวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับพุทธ
ศาสนาของเรา จนทำให้คนนับถือกลายเป็นคนเฉื่อยชา สันโดษ ละทิ้ง ไม้รับผิดชอบต่อสังคม
เป็นตัวดวงความเจริญก้าวหน้าของโลก ของวิทยาการต่าง ๆ เป็นสิ่งคร่ำครึล้าสมัย ผู้เขียนได้
รวบรวมฟังในสิ่งเหล่านี้ประกอบกับมีโอกาสศึกษาเกี่ยวกับพุทธศาสนาบางในบางวิชาที่เรียน
และสนใจศึกษาอ่านประกอบจากภายนอก ทำให้ได้พบถึงลักษณะที่น่าสนใจของพระพุทศาสนาที่พอ
จะเทียบกันได้กับหลักของประชาธิปไตย ผู้เขียนจึงสนใจใครจะวิเคราะห์หาคำกล่าวหาต่าง ๆ
เหล่านี้จะเป็นจริงหรือไม่ จะเป็นไปได้อย่างไร คนที่กล่าวหาเช่นนั้นจะเป็นเพราะว่ายังไม่
เข้าใจถึงแก่นแท้ของศาสนาที่พอ เพราะวาทศาสนาหนักยอมมีทั้งส่วนที่เป็นแก่น (essence)
เนื้อหาแท้ ๆ และส่วนที่อิงอาศัยศรัทธาหรือที่เรียกว่ากรง (accidence) ซึ่งในการพหวิเคราะห์
สิ่งใดนั้น เราก็น่าจะเน้นให้ความสำคัญกับส่วนที่เป็นแก่นมากกว่าเปลือก ผู้เขียนจึงคิดว่า เพื่อจะ
เป็นประโยชน์อันก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและคิงงาม จึงนำจะนำคำ 2 คำนี้มาสัมพันธ์กัน มา
วิเคราะห์ เปรียบเทียบ พิจารณาว่า "ศาสนา" กับ "ประชาธิปไตย" นั้น จะไปช่วยกันใดหรือไม่
มีอะไรที่ตรงกัน หรือขัดกันอย่างไร พุทธศาสนาเป็นล้าสมัยดังถูกกล่าวหาจริงหรือไม่ และนี่เอง
คือที่มาของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ เพื่อจะชี้ให้เห็นในที่สุดว่า ทัศนะปรัชญาประชาธิปไตยที่เข้าใจกันว่า
เริ่มมีขึ้นจากทางตะวันตกนั้น โดยเนื้อแท้อาจมีที่ต้นตอที่ต้นตอมากก่อนเป็นเวลานานแล้วในทาง
ตะวันออกของเรา ดังจากหลักฐานปรากฏในพระไตรปิฎกของพุทธศาสนา

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่จะพึงได้รับจากงานวิจัยนี้ พอจะแยกได้เป็น 2 ประเด็น คือ

ประโยชน์ทางวิชาการ จากอดีตกาลมา เราจะพบว่า ศาสนาและการเมือง มักจะ
มีความสัมพันธ์ต่อกัน หรือมักเกิดเป็นปัญหาต่อกันอยู่เสมอ บางครั้งศาสนาเป็นสิ่งที่สนับสนุนส่งเสริม
ต่อการปกครองเมือง บางครั้งก็เป็นอุปสรรคและก่อให้เกิดปัญหาต่อการปกครอง นั่นคือ ศาสนานั้น
เป็นเสมือน "เครื่องมือ" ของนักปกครองที่อาจจะใช้ศาสนาในแง่บวกเพื่อส่งเสริมรูปการปกครอง

ใดหนึ่ง หรือใช้โจมตีเพื่อลดกลางรูปการปกครองใดหนึ่งอันเป็นแง่ลบ แม้ในปัจจุบัน ปัญหาของศาสนา
กับ การเมือง ก็ยังไม่จบสิ้นลง และคงลึกลับจะกลายเป็นสิ่งที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์กันมากขึ้น ขณะเดียว
กันงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของศาสนาและการเมืองก็ยังมิไ้มากนัก ดังนั้นผลงานวิจัยชิ้นนี้
แม้จะเป็นการวิเคราะห์เพียงในวงจำกัดระหว่างรูปลักษณะหนึ่งของการเมือง และหยิบยกศาสนา
มาเพียงศาสนาเดียวในบรรดาศาสนาทั้งหลาย ทว่าคงจะพอเป็นตัวอย่างความคิดสำหรับผู้ที่มีความ
สนใจในทางการเมืองและศาสนา จะถือเป็นแนวทางสำหรับการค้นคว้าในรูปลักษณะอื่น ๆ หรือใน
ชั้นที่ลึกซึ้งต่อไปได้

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังหวังว่า งานวิจัยชิ้นนี้คงจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เห็นตัว
อย่างไควว่า แนวความคิด หรือสัทธาโคลัทธิหนึ่งนั้น ไม่ได้เป็นสิ่งผูกขาดตายตัว หรือเป็นของฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่ลักษณะความคิดนั้นอาจเป็น "สากล" ได้ ดังนั้นเมื่อใดก็ตาม
เข้าใจกันถูกต้องเช่นนี้จะทำให้เป็นผู้มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นด้วยใจเป็น
ธรรมไมตรีคยควา ความคิด ทักษะ ลัทธิ ของเราคนเดียว เท่านั้นที่ถูกตอง ไม่แบ่งพวก แบ่งฝ่าย
แบ่งค่าย แบ่งอุดมการ และหากกระทำไ้เช่นนี้จะเป็นตัวการลดปัญหาความวุ่นวาย ชัดแย้งต่าง ๆ
ลงไ้มาก ทั้งนี้เพราะปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ส่วนหนึ่งก็มาจากทางมีความคิดยึดใน
ทิฐิ อคติ ในความคิดเห็นของตัว อุดมการของตัว ว่าเป็นสิ่งที่ที่สุด ถูกตองที่สุด ของคนอื่นไม่ไ้เท่า
และเมื่อมีใจลำเอียงเช่นนี้ทำให้เห็นผิดตอไป มุ่งที่จะล้างผลาญ ทำลายกันและกัน และบางกม
ที่จะเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ตนสำคัญว่าผิดไ้มาเป็นแบบของตัว โดยลืมลัทธิธรรมที่ว่า ไม่มีสิ่งใด
สมบูรณ์ที่สุด (perfect) ในโลกของเรา เรามีสิ่งที่ ดี ก็ไม่ไ้จะดีเสียหมด หากตองมี เสีย บาง
เป็นธรรมคา และก็เช่นกันกับของบุคคลอื่น ซึ่งหากเข้าใจและทำใจไ้เช่นนี้ เราจะไ้ไ้ทะเลาะ
กันเพียงเพราะมีอุดมคติต่างกันเป็นอันขาดและทั้งยังจะเป็นตัวช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความกาหา
ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นไ้ในวงวิชาการ ทั้งนี้เพราะเมื่อนักวิชาการทั้งหลายต่างยอมรับฟังใน
ความคิดเห็น ห่วงคิงของบุคคลอื่น หรือของกันและกันด้วยใจเป็นธรรมก็จะสามารถหยิบยกประโยชน์จาก
สิ่งเหล่านั้น นำมาเสริมเพิ่มเติมและแก้ไขข้อบกพร่องของตัวเองไ้ ซึ่งการไม่ผูกขาด ปิดตาย
ความคิด ความรู้ เช่นนี้ จะทำให้ไ้รับในสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มเติมเข้ามาเรื่อย ๆ และวิธีการเช่น
เองจะเป็นตัวช่วยก่อให้เกิดความเจริญทางวิชาการไ้มาก เพราะความเจริญกาหาของวิทยา
การ และโลก ก็เกิดจากการยอมรับ แก้ไข คัดแปลง ปรับปรุง เพิ่มเติมสิ่งเก่า ๆ นั้นเอง

ประโยชน์ต่อประเทศไทย

ผลงานวิจัยนี้ คาดว่าจะทำความเข้าใจอันถูกต้องเกี่ยวกับทัศนะของปรัชญาประชาธิปไตยที่แท้จริง และทำให้มีทัศนะอันดีงาม กระจางซัด ทอพุทธศาสนา ทำให้เห็นว่าศาสนาไม่ได้เป็นสิ่งมอมเมาประชาชน โดยเฉพาะหลักการของพุทธศาสนานั้นไม่ขัดกับแนวคิด หรือ การดำรงชีวิตสมัยใหม่ในทางการเมือง หากโดยแท้จริงแล้ว แนวคิดของพุทธศาสนาก็เป็นหลักการเดียวกับแนวคิดของประชาธิปไตย นั่นคือ ในทางตรงกันข้ามกลับเป็นหลักช่วยในการ "พัฒนาจิตใจ" อันจะยังประโยชน์อย่างยิ่งต่ออนุชนรุ่นหลัง ไม่ให้เกิดความไขว่ไขว่ เสื่อมศรัทธา ตลอดจนศาสนาซึ่งนับเป็นสถาบันหลักที่ค้ำเหนี่ยวจิตใจของประชาชนและถือเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยธำรงรักษาความเป็น "เอกภาพ" ในชาติเราให้เกิดขึ้น

ขอบเขตและวิธีการที่จะดำเนินการวิจัย

เนื้อเรื่องของการวิเคราะห์ปัญหา "เรื่องลักษณะความเป็นประชาธิปไตยในพุทธศาสนา" นี้ แบ่งออกเป็น 5 บท คือ บทที่หนึ่ง เกี่ยวกับการเสนอแนะในด้านความคิดเห็น ความเป็นมาของปัญหาและความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจให้แก่มหาชน โดยเริ่มจากการนิยามคำว่าประชาธิปไตยตามความเข้าใจ และอธิบายของบรรดานักคิดทางการเมืองที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น จอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill) และเอ็บบ์เบนส์ไตน์ (Ebenstein) เป็นต้น คือ เป็นลักษณะของประชาธิปไตยแบบของโลกเสรีที่ใช้กันอยู่ในอังกฤษและอเมริกา ต่อจากนั้นในบทที่ สอง สาม สี่ จึงเป็นส่วนของเนื้อหาหลักที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ วิจัย เปรียบเทียบ หลักการประชาธิปไตย กับ หลักคำสอนในพุทธศาสนา โดยผู้เขียนพยายามพูดทั้งในแง่ลักษณะที่เหมือนกัน หรือ ลักษณะที่ขัดแย้งแตกต่างกัน ตลอดจนจนถึงประเด็นปัญหา และการแก้ไขที่แต่ละฝ่ายต้องเผชิญ โดยการเปรียบเทียบไปที่ละข้อในแต่ละบท และสุดท้ายคือในบทที่ห้า ซึ่งเป็นส่วนของการสรุปผล และขอเสนอแนะให้ผู้เขียนได้ยกประเด็นหลักและขอบทรวงของประชาธิปไตย ที่มีลักษณะตรงกันกับพุทธศาสนา หรือที่อาจแก้ไขได้โดยใช้มโนคติทางพุทธศาสนาเขาช่วย ทำให้เห็นลักษณะประชาธิปไตยที่มีอยู่ในพุทธศาสนา และเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นว่า พุทธศาสนาและประชาธิปไตยนั้นไม่ขัดกัน อีกทั้งผู้เขียนได้เสนอแนะให้ทางการรัฐบาล หรือผู้เกี่ยวข้องของโคหันกลับมาพิจารณาส่งเสริมในปัญหานี้อย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะถ้าโคทำการศึกษา ค้นคว้า และเผยแพร่ให้ประชาชนโดยทั่วไปได้ทราบและเข้าใจถึงวิถีชีวิตที่ถูกต้องของ

พุทธศาสนาแล้ว ก็อาจจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทางบ้านเมือง และประเทศชาติได้ และจะทำให้พบความจริงว่า โดย "การเข้าถึงพุทธศาสนาที่แท้จริงยิ่งก็ช่วยส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยที่จริงแท้ได้อีกด้วย"

อนึ่ง เอกสารที่ทำการค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ ผู้เขียนก็ได้ใช้ทั้งหลักฐานปฐมภูมิ (primary) เช่น เกี่ยวกับมโนคติของประชาธิปไตย ผู้เขียนก็ค้นคว้าทั้งจากหนังสือของบรรดานักคิดต่าง ๆ เอง เช่น ของมิลล์ ของจอห์น ล็อก เป็นต้น และจากหนังสือวิจารณ์รวบรวมข้อมูลของบรรดานักคิดต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นหลักฐานชั้นทุติยภูมิ (secondary sources) ส่วนในนัยของพุทธศาสนานั้นผู้เขียนก็ได้ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่จากพระไตรปิฎกของพุทธศาสนา โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย (ฉบับหลวง) ปีพุทธศักราช 2514 โดยนำมาประกอบรวบรวมเข้ากับเอกสารหนังสือต่าง ๆ ที่มีที่ตามนิตยสารพุทธศาสนาไตรนาไว้ และหลังจากได้ข้อมูลเหล่านั้นมาแล้ว ผู้เขียนก็ดำเนินขั้นตอนของการวิจัย โดยนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ วิจัย (critical analysis) ที่ความเปรียบเทียบ โดยรวมเข้ากับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมตามทัศนะส่วนตัวของผู้เขียนเอง

ประการสุดท้าย ผู้เขียนต้องการเพียงจะเน้นวิเคราะห์เฉพาะในแง่โลกียะ (secular) ของศาสนาเท่านั้น จะไม่เกี่ยวข้องกับ พาดพิงใด ๆ ไปถึงส่วนที่เป็นโลกศตระ (transcendence) ของศาสนา นั่นคือ เพื่อที่จะเน้นให้เห็นว่า "บุคคคลิกภาพทางศีลธรรม" (moral character) ของปัจเจกบุคคลนั้นเป็นส่วนสำคัญที่จะเป็นพื้นฐานของปรัชญาประชาธิปไตยที่แท้จริง และบุคคคลิกภาพเช่นนี้ เราอาจจะสร้างขึ้นได้โดยใช้มโนคติทางพุทธศาสนา